

Polska adaptacja The Love Attitudes Scale: Short Form – Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości

Polish adaptation of The Love Attitudes Scale: Short Form

Piotr Janeczek^a

^a *Piotr Janeczek, <https://orcid.org/0000-0003-3780-6983>,*

Wydział Pedagogiki i Psychologii, Katedra Psychologii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Abstrakt: Niniejsze badanie zostało przeprowadzone w celu określenia właściwości psychometrycznych polskiej wersji The Love Attitudes Scale: Short Form (Hendrick i in., 1998) – Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości. Skala służy do pomiaru stylów miłości Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape w oparciu o teorię Johna Lee. W badaniu wzięły udział 403 osoby (354 kobiety, 49 mężczyzn). Średnia wieku osób badanych wyniosła 23 lata (SD = 4.09). Aby określić właściwości psychometryczne wykonano eksploracyjną analizę czynnikową, konfirmacyjną analizę czynnikową (RMSEA = 0,0425; CFI = 0,938; TLI = 0,928). Rzetelność polskiej wersji The Love Attitudes Scale: Short Form zmierzono przy wykorzystaniu Alfry Cronbacha (0,67 dla całości narzędzia, dla podskal od 0,61 do 0,81) oraz Omegi McDonalda (0,69 dla całości narzędzia, dla podskal od 0,66 do 0,82). Przeprowadzono także analizę trafności zewnętrznej za pomocą Kwestionariusza Stylów Przywiązaniowych, Kwestionariusza Satysfakcji Seksualnej, Skali Samooceny SES M. Rosenberga oraz Kwestionariusza Dobrostanu. Na podstawie uzyskanych wyników można uznać Skróconą Skalę Postaw Wobec Miłości jako narzędzie posiadające dobre właściwości psychometryczne rekomendowane do użycia w badaniach naukowych.

Słowa kluczowe: miłość, polska adaptacja, style miłości, Skrócona Skala Postaw Wobec Miłości

Abstract: The present study was conducted to determine the psychometric properties of the Polish version of The Love Attitudes Scale: Short Form (Hendrick et al., 1998). The scale is used to measure the love styles Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape based on John Lee's theory. The mean age of the subjects was 23 years (SD = 4.09). To determine the psychometric properties of the scale, an exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis (RMSEA = 0.0425; CFI = 0.938; TLI = 0.928) was performed. The reliability of the Polish version of The Love Attitudes Scale: Short Form was measured using Cronbach's Alpha (0.67 for the total tool, for subscales 0.61 to 0.81) and McDonald's Omega (0.69 for the total tool, for subscales 0.66 to 0.82). An external validity analysis was also conducted using the Attachment Styles Questionnaire, the Sexual Satisfaction Questionnaire, Rosenberg self-esteem scale and the Well-being Questionnaire. Based on the results, the Polish version of The Love Attitudes Scale: Short Form can be considered a tool with good psychometric properties recommended for use in scientific research.

Keywords: love, Polish adaptation, love styles, The Love Attitudes Scale: Short Form

Wprowadzenie

Miłość towarzyszy człowiekowi przez cały okres jego życia. Powszechnie może ona być rozumiana między innymi jako uczucie okazywane drugiej osobie, z którą tworzy się relację romantyczną, jako uczucie do określonego obiektu zainteresowań lub też jako silna więź łącząca osoby sobie bliskie. W kontekście tego ostatniego już pierwsza relacja w życiu człowieka, czyli relacja z rodzicami jest istotna dla jego rozwoju, jego umiejętności społecznych oraz szeroko pojętego zdrowia psychicznego (Matysiak-Błaszczyk i in., 2020). Wykazano także istotne zależności między wiekiem a postawami wobec miłości wśród osób pochodzących

z rodziny pełnej bądź niepełnej (osoby pochodzące z rodziny pełnej mogą wykazywać tendencje do bardziej ugruntowanego spojrzenia na miłość, które cechuje mała dynamika zmian na przestrzeni czasu) oraz istotną rolę stylów miłości w utrzymaniu stabilności rodziny i jej trwałości (Janeczek, Lesiewicz, 2020, Shahovisi, 2019). Należy również wspomnieć o istotnej roli związków miłosnych dla zdrowia danej osoby oraz jej dobrostanu (Soares i in., 2020, Oravec i in., 2020, Gómez-López i in., 2019). Wśród badań potwierdzenie znalazło także postrzeganie miłości jako istotnego elementu związku wzmacniającego jakoś

małżeństwa oraz odczuwanie satysfakcji z niego (Yoo, Joo, 2022, Salayani i in., 2020, Bakhtiari i in., 2019). Choć miłość ma powszechny charakter, przybliżenie jej natury stanowi jednak wyzwanie dla przedstawicieli wielu dziedzin. Zarówno poeci, filozofowie aż w końcu psychologowie od wielu lat mierzą się z różnorodnością i swego rodzaju nieuchwytnością miłości (Xia i in., 2023, Kozakiewicz i in., 2022, Tenhouten, 2021, Jaworska i in., 2019). Wszak miłość może być rozpatrywana zarówno w kontekście uczucia względem świata, obiektów jak i w kontekście relacji romantycznych z innymi. Dokonując syntezy teorii zarówno filozoficznych jak i psychologicznych miłość pojmowana może być jako jedna z podstawowych potrzeb czy też jako napęd do działania (Hendrick i Hendrick, 2019, Jankowska, 2010). Wojciszke (1994) nie bez powodu jednak porównał badanie miłości do badania huraganu na podstawie złapania małej jego części do słoika – miłość jako uczucie może być bowiem okazywana na wiele sposobów, a sama definicja miłości może przyjmować różne formy zależne od sposobu postrzegania jej przez daną osobę. Dla przykładu Fromm (2004) uważał miłość jako cechę określającą postawę człowieka wobec świata wyróżniając jednocześnie pięć jej rodzajów, zaś Sternberg (1997) wyróżniając trzy czynniki miłości (namietność, intymność, zaangażowanie) opisał sześć jej rodzajów. Co więcej, również motywy prowadzące do pokochania drugiej osoby mogą mieć różne podłoże i może składać się na to wiele aspektów.

1. Pojęcie miłości i sposób postrzegania jej – poszerzona konceptualizacja

Miłość w życiu codziennym lub chociażby kulturze popularnej jest w stanie przyjmować różne postaci – można bowiem mówić o miłości do siebie, do

blźniego, do ojczyzny czy też natury bądź świata *per se*. Miłość niezależnie od przyjętego przez daną osobę kierunku potrafi przyjmować wiele form okazywania jej uaktywniających się w indywidualnie określonych dla tejże osoby sytuacjach i warunkach. Sam wspomniany już wyżej Fromm (2004) uznając miłość za postawę wobec świata wyróżnił miłość braterską, matczyną, erotyczną, do samego siebie i do Boga. Ujął on także miłość jako ważny składnik osobowości człowieka (From, 2004, Yoshino, 2020).

W zobrazowaniu różnorodności charakterystyki miłości można także przywołać elementy historii literatury – pogląd na miłość i sposób charakteryzowania jej zmieniał się w zależności od danej epoki literackiej. Przykładowo, dla romantyków miłość była celem, który jednocześnie mógł przynieść zarówno szczęście jak i katusze (przykład: „Dziady cz. IV”, Adam Mickiewicz) zaś poetycy renesansu skupiali się na miłości jako na przyjemności kierowanej biologicznymi potrzebami człowieka (przykład: „Ballada o Wilonie y grubey Małgoście”, François Villon).

Próby ujęcia miłości podejmowane są również – jak wspomniano w poprzednim punkcie – na gruncie filozoficznym. Już starożytni myśliciele starali się sportretować i określić czym w życiu człowieka jest miłość. Odwołać się tu można do prób scharakteryzowania miłości przez Platona – zalicza się do nich m.in. rozważania zawarte w „Uczcie” oraz w „Fajdroście” (Clausen, 2022, Tenhouten, 2021, Domagała, 2009)¹.

Niemiecki filozof, Artur Schopenhauer określił miłość jako uczucie o bardzo dużej sile mogące wprowadzić w życie człowieka bardzo nagłe i drastyczne zmiany. Wyodrębnił on dwa wzajemnie wykluczające się rodzaje miłości – miłość erotyczną oraz miłość bezinteresowną (za: Ellis, 2017, 2021). Miłość erotyczna jest przez niego określana jako samolubna, związana z pożądaniem (cielesność jako

¹ „Uczta” Platona jest dobrem kultury o tyle istotnym dla prób przedstawienia istoty miłości, ponieważ ukazuje mnogość możliwości spostrzegania jej. W niniejszym dziele przedstawiony został bowiem dialog sześciu mędrców – Fajdrosa, Pauzaniusza, Erichimachosa, Arystofanesa, Agatona oraz Sokratesa. Pierwszy z nich, Fajdros, uznał miłość za siłę potrafiącą warunkować samopoczucie i szczęście danego człowieka. Pauzaniusz miłość upatrywał w istnieniu dwóch Erosów – wszetecznego (miłość skoncentrowana na cielesności, niedoskonała) oraz niebiańskiego (uczucie bez skazy). Miłość jako coś niejednolitego przedstawił również Erichimachos mówiąc, iż miłość może przyjmować dwie postaci – dobrą oraz złą. Według Erichimachosa każda z nich jest w stanie w określony i przypisany do danego nacechowania sposób rzutować na daną osobę (Domagała, 2009). Arystofanes spostrzegł, że miłość jest w stanie być czymś w rodzaju spoiwa, zaś Agaton uznawał miłość jako źródło szczęścia. Ostatni ze wspomnianych mówców, Sokrates, dokonał uporządkowania i racjonalizacji wszystkich oraz zwrócił uwagę na konieczność „właściwej pochwały” Erosa, czyli postawy demaskującej fałsz i nadmierną podniosłość (Domagała, 2009).

motor napędowy) tym samym determinując egoizm i niegodziwość. Zdaniem Schopenhauera ten rodzaj miłości jest zarzewiem wszelkiego cierpienia. Miłość bezinteresowna jest natomiast rodzajem miłości mogącym przynieść zbawienie – charakteryzuje ją sympatia, zdolność do poświęceń dla drugiej osoby oraz szczerze współczucie (za: Ellis, 2017).

M. Ryś (2016) podkreśla, że coraz częściej spostrzega się miłość jako nie tylko uczucie, ale również jako relację oraz postawę. Na postawę składają się trzy elementy: element poznawczy jako wiedza o drugiej osobie, element emocjonalny jako nastawienie uczuciowe oraz element behawioralny jako dyspozycję do podejmowania określonych działań. Miłość postrzegana jest jako „aktywne, pozytywne ustosunkowanie się do drugiej osoby” (tamże, s. 58). Występuje także pragnienie afirmacji istnienia osoby, którą się kocha oraz jej rozwoju. Podkreślany jest również duchowy charakter miłości z uwagi na przenikanie miłości do wnętrza człowieka umożliwiając tym samym dostrzeżenie bogactwa i piękna danej osoby.

2. Typologia miłości według Johna Lee – koncepcja sześciu stylów miłości

Przywołanie w poprzednim punkcie różnych koncepcji i sposobów postrzegania miłości, jak i również sposobów okazywania jej nie było przypadkowe. Źródła kultury oraz stan wiedzy w sposób istotny przełożyły się bowiem na powstanie teorii stanowiącej podstawę adaptowanej na polskie warunki Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości, tj. koncepcji sześciu stylów miłości opracowanej przez Johna Alana Lee. Jego teoria była nie tyle próbą zdefiniowania miłości, a określeniem różnych jej stylów i sposobów ich przejawiania (Lee, 1977). Lee, aby wyróżnić style miłości i scharakteryzować je w możliwie jak najbardziej rzetelny sposób przeanalizował wiele źródeł kultury ze wszystkich okresów (jak sam określił, od Platona i Owidiusza aż po twórców tworzących w czasach formowania przez niego stylów miłości) (Lee, 1997). Kolejnym krokiem było przeanalizowanie przez sędziów kompetentnych przygotowanych przez niego opisów miłości skonstruowanych w sposób

wzajemnie wykluczający się. W efekcie wyróżniono sześć stylów miłości – Eros, Ludus i Storge stanowiące pierwotne style miłości oraz style Mania, Pragma i Agape stanowiące wtórne style miłości (tj. style miłości powstałe z kombinacji stylów pierwotnych) (Michalska i in., 2023, Cassepp-Borges, 2021, Mesko i in., 2021, Raffagnino i Puddu, 2018, Lee, 1973). Eros jest stylem miłości charakteryzującym się poszukiwaniem przez daną osobę partnera, który będzie odpowiedzią na pożądaną, wymarzoną typ urody. Wzajemny pociąg seksualny i chęć dostarczania sobie przyjemności (nie tylko seksualnej) odgrywa tu istotną rolę, a zakochanie od pierwszego wejrzenia jest wręcz wymarzonym sposobem na zakochanie się (Lee, 1977; Jankowska, 2010). Styl miłości Ludus związany jest z ujmowaniem miłości jako czymś w rodzaju zabawy (Michalska i in., 2023). Długość związku w przypadku niniejszego stylu miłości określana jest jako krótka, a on sam w dużej mierze nastawiony jest wyłącznie na relację seksualną. Nie występuje zazdrość, zaś styl Ludus wyróżnia chęć zdominowania partnera i udowodnienia wyższości nad nim (Lee, 1977, Karandashev, 2022). Dla stylu miłości Storge charakterystyczne jest uczucie rozwijające się w sposób stopniowy, powolny. Partnerom zależy bowiem na dokładnym poznaniu się, stworzeniu przyjacielskiej atmosfery i relacji oraz na długotrwałym zaangażowaniu w nią. Seksualny aspekt miłości jest tu odsunięty na drugi plan, dominuje okazywanie empatii, przyjaźni oraz wspomnianego już zaangażowania (Lee, 1977). Bardzo emocjonalnym, intensywnym, przepełnionym zazdrością stylem miłości jest Mania. Miłość przyjmuje wówczas formę obsesyjnego zainteresowania drugą osobą, partner jest obiektem całkowitego zogniskowania uwagi (Lee, 1977, Karandashev, 2022). W przypadku stylu miłości Mania charakterystycznymi są próby przytrzymania partnera przy sobie za wszelką cenę – wnioskuje się, że zachowania te mogą wynikać z lęku przed utratą partnera (Jankowska, 2010). Agape jest stylem miłości przy którym dana osoba traktuje okazywanie miłości jako swój obowiązek bez oczekiwania wzajemności. Dominuje altruizm i potrzeba niesienia dobra, bezinteresownej pomocy partnerowi (Lee, 1997). Pragma ujmuje miłość do drugiej osoby, relację z nią jako decyzję podjętą przez

świadomą analizę sumy czynników ekonomicznych, demograficznych i innych (między innymi może to być wykształcenie, wiara), które wartościują partnera jako osobę, z którą opłaca się wejść w związek (Lee, 1977). Jest on rozpatrywany jako inwestycja w przyszłość rozpatrywana pod kątem zysków i strat.

3. Badania własne

3.1. Cel badań

Badania przedstawione w artykule zostały przeprowadzone w celu określenia właściwości psychometrycznych polskiej wersji The Love Attitudes Scale: Short Form. Oryginalna wersja skali wykazuje zadowalające właściwości psychometryczne (Hendrick i in., 1998). Zawiera ona sześć podskal określających konkretny styl miłości, tj.: Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape (Hendrick i in., 1998).

3.2. Metoda

3.2.1. Osoby badane

W badaniu wzięły udział 403 osoby (354 kobiety, 49 mężczyzn). Średnia wieku osób badanych wyniosła 23 lata (SD = 4,09). Najmłodsza osoba ankietowana miała 18 lat, zaś najstarsza 50 lat. Badanie miało charakter indywidualny, a badani udzielali odpowiedzi za pomocą formularza zaprojektowanego na stronie internetowej Google Forms – odnośnik do niego był umieszczany w portalach społecznościowych na wielu grupach do tego przeznaczonych. Osoby badane na samym początku zostały zapoznane z celem badania, jego planowanym przebiegiem, jego anonimowością oraz możliwością przerwania brania udziału w badaniu w dowolnym momencie.

3.2.2. Narzędzia badawcze

Celem określenia właściwości psychometrycznych polskiej wersji The Love Attitudes Scale: Short Form użyto pięciu kwestionariuszy. Skalę The Love Attitudes Scale: Short Form (Hendrick i in., 1998) (Skrócona Skala Postaw Wobec Miłości)

przetłumaczono na język polski przy współpracy z trzema osobami dwujęzycznymi niezależnymi od siebie, to jest: psychologiem, studentem psychologii oraz jednym anglistą. Kwestionariusz zawiera sześć podskal określających dany styl miłości, tj. kolejno: Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape. Podskale w polskiej wersji analogicznie do oryginalnej zawierają cztery pytania, na które odpowiada się za pomocą pięciostopniowej skali, w której: 1 – *zdecydowanie się zgadzam*, zaś 5 – *zdecydowanie nie zgadzam się*.

Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych (Plopa, 2005) jest narzędziem składającym się z trzech podskal mierzących następujące style przywiązania: bezpieczny styl przywiązania, lękowo-ambiwalentny styl przywiązania oraz unikowy styl przywiązania. Każda z podskal zawiera osiem pytań, na które ankietowani udzielali odpowiedzi za pomocą siedmiostopniowej skali, gdzie 1 oznacza – *zdecydowanie się nie zgadzam*, a 7 – *zdecydowanie się zgadzam*.

Kwestionariusz Satysfakcji Seksualnej (Plopa, 2017) to 10-itemowe narzędzie mierzące stopień satysfakcji seksualnej składające się z trzech podskal (bliskość, pieśczoć, seks) oraz skali ogólnej będącej sumą trzech wspomnianych wyżej podskal. Odpowiedziom, które ankietowani zaznaczali przypisano wartości od 0 do 5, przy czym 0 oznacza – *brak*, zaś 5 – *maksymalną satysfakcję*.

Skala Samooceny SES M. Rosenberga w polskiej adaptacji (Dzwonkowska, Lachowicz-Tabaczek, Łaguna, 2007) jest narzędziem mierzącym ogólny poziom samooceny osoby badanej. Składa się on z 10 itemów na które badani odpowiadają za pomocą czterostopniowej skali, w której 1 – *zdecydowanie zgadzam się*, zaś 4 – *zdecydowanie nie zgadzam się*.

Kwestionariusz Dobrostanu (The Psychological Well-Being Scales) w polskiej adaptacji (Karaś, Ciecuch, 2017) jest narzędziem posiadającym skalę ogólną oraz sześć podskal służących do pomiaru sześciu wymiarów dobrostanu: samoakceptacji pozytywnych relacji z innymi ludźmi, autonomii, panowania nad otoczeniem, celu życiowego oraz osobistego rozwoju. W niniejszym badaniu użyta została wersja skrócona, tj. 18-itemowa. Odpowiedzi udzielano na sześciostopniowej skali, w której 1 oznacza – *zdecydowanie się nie zgadzam*, zaś 6 – *zdecydowanie się zgadzam*.

3.2.3. Analiza statystyczna

W celu określenia właściwości psychometrycznych polskiej wersji kwestionariusza The Love Attitudes Scale: Short Form (Skrócona Skala Postaw Wobec Miłości) użyto programu Jamovi (policzenie rzetelności, eksploracyjna analiza czynnikowa, konfirmacyjna analiza czynnikowa) oraz IBM SPSS (korelacje r-Pearsona).

3.3. Wyniki

3.3.1. Analiza rzetelności

Rzetelność polskiej wersji The Love Attitudes Scale: Short Form (Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości) oraz sześciu jej podskal zmierzono przy wykorzystaniu Alfya Cronbacha oraz Omegi McDonalda.

Alfa Cronbacha wyniosła kolejno: 0,67 dla całości narzędzia, 0,8 dla podskali Eros, 0,61 dla podskali Ludus, 0,78 dla podskali Storge, 0,73 dla podskali Pragma, 0,65 dla podskali Mania, 0,81 dla podskali Agape.

Omega McDonalda wyniosła 0,69 dla całości narzędzia, 0,81 dla podskali Eros, 0,66 dla podskali Ludus, 0,8 dla podskali Storge, 0,74 dla podskali Pragma, 0,65 dla podskali Mania, 0,82 dla podskali Agape.

3.3.2. Struktura czynnikowa Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości

W celu określenia wartości psychometrycznych polskiej wersji LAS: Short Scale przeprowadzono analizę struktury czynnikowej. W oparciu o założenie mówiące o niewykonywaniu dużej ilości obliczeń na tych samych próbach podzielono osoby badane na dwie grupy, do których przydzielono je losowo (van Prooijen, van der Kloot, 2001). Zgodnie z otrzymanymi wynikami analizy czynnikowej eksploracyjnej (EFA – exploratory factor analysis) przeprowadzonej na pierwszej grupie oraz po skonfrontowaniu ich z założeniami kryterium Kaisera, a także z wykresem „osypiska” wyodrębniono sześć czynników pokrywających się z teoretycznym podłożem LAS: Short Scale (Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości), to

jest następujące rodzaje miłości: Eros (1), Ludus (2), Storge (3), Pragma (4), Mania (5), Agape (6) (Hendrick i in., 1998) (Tabela 1). Konfirmacyjna analiza czynnikowa (CFA – confirmatory factor analysis) została przeprowadzona w oparciu o wyniki otrzymane w drugiej grupie ($X^2 = 324$; $df = 237$; $p < ,001$), a wskaźniki dobroci dopasowania wykazały dobre dopasowanie do danych (RMSEA = 0,0425; CFI = 0,938; TLI = 0,928) (Rysunek 1) (Xia i Yang, 2019).

3.3.3. Trafność zewnętrzna

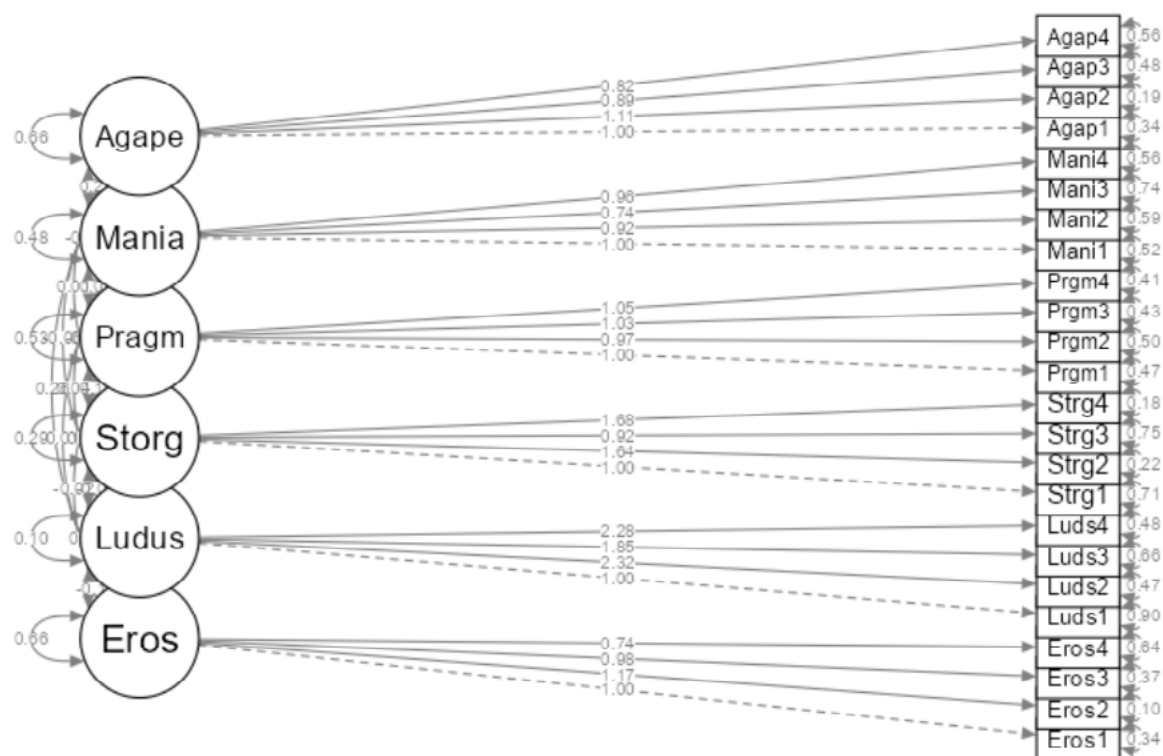
Celem oceny trafności zewnętrznej polskiej wersji kwestionariusza The Love Attitudes Scale: Short Form (Skrócona Skala Postaw Wobec Miłości) wykorzystano Kwestionariusz Stylów Przywiązania (Płopa, 2005), Kwestionariusz Satysfakcji Seksualnej (Płopa, 2017), Skalę Samooceny Rosenberga (Dzwonkowska i in., 2007) oraz Kwestionariusz Dobrostanu (Karaś, Ciecuch, 2017). Uzyskane wyniki potwierdzają trafność zewnętrzną kwestionariusza (Tabele 2, 3, 4).

Przedstawione w Tabeli 2 wyniki analizy korelacyjnej pomiędzy stylami miłości, a stylami przywiązania wykazują dodatni oraz istotny statystycznie związek pomiędzy: stylem miłości Eros a bezpiecznym stylem przywiązania, stylem miłości Ludus a unikającym stylem przywiązania, stylem miłości Mania a unikającym stylem przywiązania, stylem miłości Mania a stylem przywiązania lękowo-ambiwalentnym, stylem miłości Agape a bezpiecznym stylem przywiązania oraz stylem miłości Agape a lękowo-ambiwalentnym stylem przywiązania. Przedstawione w Tabeli 2 wyniki analizy korelacyjnej pomiędzy stylami miłości, a stylami przywiązania wykazują ujemny oraz istotny statystycznie związek pomiędzy: stylem miłości Eros a lękowo-ambiwalentnym stylem przywiązania, stylem miłości Eros a unikającym stylem przywiązania, stylem miłości Ludus a bezpiecznym stylem przywiązania oraz stylem miłości Agape a unikającym stylem przywiązania.

Przedstawione w Tabeli 3 wyniki analizy korelacyjnej pomiędzy stylami miłości, a wynikiem ogólnym poziomem samooceny oraz pomiędzy stylami miłości, a wynikiem ogólnym poziomem dobrostanu wykazują dodatni oraz istotny statystycznie związek

Tabela 1. Eksploracyjna analiza czynnikowa

Item		1	2	3	4	5	6
Eros							
1	Między mną a moim partnerem czuć wzajemną chemię	0,67					
2	Czuję, że ja i mój partner/partnerka jesteśmy dla siebie stworzeni	0,90					
3	Rozumiem się z partnerem/partnerką bez słów	0,64					
4	Mój partner/moja partnerka jest dokładnym odzwierciedleniem mojego ideału piękna/przystojności	0,44					
Ludus							
5	Uważam, że nic się nie stanie, jeśli mój partner/moja partnerka nie będzie czegoś o mnie wiedzieć		0,14				
6	Czasami musiałem/musiałam powstrzymać mojego partnera/moją partnerkę przed dowiedzeniem się o istnieniu innych		0,95				
7	Myszę, że osoba, z którą jestem w związku zdenerwowałaby się dowiadując się o niektórych rzeczach jakie robiłem/robiłam z innymi ludźmi			0,52			
8	Mimo bycia w związku lubię flirtować, "bawić się w miłość" z innymi osobami		0,47				
Storge							
9	Nie ma lepszej miłości niż ta wywodząca się z długotrwałej przyjaźni			0,59			
10	Nasza przyjaźń stopniowo przekształcała się w miłość			0,83			
11	Miłość jest niczym innym jak głęboką przyjaźnią, a nie tajemniczymi, mistycznymi emocjami			0,42			
12	Nasza relacja jest tak satysfakcjonująca, ponieważ rozwinęła się z prawdziwej przyjaźni			0,96			
Pragma							
13	Przy wyborze mojego partnera/partnerki kierowałem/kierowałam się głównie tym jak on/ona zapatruje się na moją rodzinę				0,59		
14	Przy wyborze partnera/partnerki ważnym czynnikiem było to czy będzie on/ona dobrym rodzicem				0,81		
15	Wybierając partnera/partnerkę ważnym było to jak zapatruje się on/ona na moją karierę zawodową				0,44		
16	Zanim zaangażuję się w związek staram się ustalić jakie cechy dziedziczone są w jego/jej rodzinie, na wypadek gdybyśmy mieli kiedyś dzieci				0,68		
Mania							
17	Kiedy mój partner/moja partnerka nie zwraca na mnie uwagi czuję się bardzo źle					0,57	
18	Odkąd zakochałem/zakochałam się w moim partnerze/partnerce mam problem ze skoncentrowaniem się na czymkolwiek innym					0,52	
19	Nie potrafię się zrelaksować, gdy podejrzewam, że mój partner/moja partnerka jest z kimś innym					0,50	
20	Czasem, gdy przez jakiś czas mój partner/moja partnerka mnie ignoruje robię głupie rzeczy by zwrócić na siebie jego/jej uwagę					0,62	
Agape							
21	Wolę, żebym to ja cierpiał/cierpiała niż miałbym/miałabym pozwolić na cierpienie mojego partnera/mojej partnerki						0,66
22	Stawiam szczęście mojego/mojej partnera/partnerki ponad swoje własne. Inaczej sam/sama nie potrafię być szczęśliwy/szczęśliwa						0,85
23	Zwykle nie mam oporów przed zrezygnowaniem ze swoich pragnień czy marzeń, jeśli dzięki temu mój partner/moja partnerka będzie mógł/mogła zrealizować swoje						0,60
24	Dla mojego partnera/mojej partnerki wytrzymam wszystko						0,68

Rysunek 1. Wyniki confirmacyjnej analizy czynnikowej Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości

Tabela 2. Korelacje pomiędzy Skróconą Skalą Postaw Wobec Miłości a Kwestionariuszem Stylów Przywiązania

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Bezpieczny styl przywiązania	1	-,295**	-,769**	,626**	-,268**	,071	,032	-,062	,276**
2 Lękowo-ambivalentny styl przywiązania		1	,450**	-,224**	,078	-,021	-,008	,620**	,153**
3 Unikowy styl przywiązania			1	-,554**	,341**	,055	,072	,230**	-,145**
4 Eros				1	-,363**	,127*	,028	-,016	,333**
5 Ludus					1	-,027	,083	,086	-,215**
6 Storge						1	,191**	-,018	,051
7 Pragma							1	,106*	-,020
8 Mania								1	,295**
9 Agape									1

** Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie)

* Korelacja istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie)

między: stylem miłości Eros a wynikiem ogólnym poziomu samooceny, stylem miłości Eros a wynikiem ogólnym poziomu dobrostanu oraz stylem miłości Pragma a wynikiem ogólnym poziomu dobrostanu. Wyniki analizy korelacyjnej pomiędzy stylami miłości, a wynikiem ogólnym poziomu samooceny oraz pomiędzy stylami miłości, a wynikiem ogólnym

poziomu dobrostanu wykazują ujemny oraz istotny statystycznie związek pomiędzy: stylem miłości Mania a wynikiem ogólnym poziomu samooceny, stylem miłości Mania a wynikiem ogólnym poziomem dobrostanu, stylem miłości Agape a wynikiem ogólnym poziomem samooceny oraz stylem miłości Agape a wynikiem ogólnym poziomem dobrostanu.

Tabela 3. Korelacje pomiędzy Skróconą Skalą Postaw Wobec Miłości a wynikiem ogólnym Skali Samooceny Rosenberga oraz wynikiem ogólnym Kwestionariusza dobrostanu

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Skala Samooceny Rosenberga (wynik ogólny)	1	,548**	,170**	-,027	-,001	,063	-,201**	-,178**
2 Kwestionariusz dobrostanu (wynik ogólny)		1	,195**	-,120*	,078	,160**	-,295**	-,148**
3 Eros			1	-,363**	,127*	,028	-,016	,333**
4 Ludus				1	-,027	,083	,086	-,215**
5 Storge					1	,191**	-,018	,051
6 Pragma						1	,106*	-,020
7 Mania							1	,295**
8 Agape								1

** Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie)

* Korelacja istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie)

Tabela 4. Korelacje pomiędzy Skróconą Skalą Postaw Wobec Miłości a Kwestionariuszem Satysfakcji Seksualnej

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 KSS (wynik ogólny)	1	,93**	,82**	,85**	,50**	-,14**	-,03	,02	-,03	,09
2 KSS (podskala bliskość)		1	,63**	,64**	,49**	-,17**	-,02	,07	,01	,12*
3 KSS (podskala pieśczozy)			1	,71**	,40**	-,06	-,05	-,06	-,051	,049
4 KSS (podskala seks)				1	,38**	-,07	-,03	-,02	-,065	,018
5 Eros					1	-,36**	,13*	,03	-,016	,333**
6 Ludus						1	-,03	,08	,086	-,215**
7 Storge							1	,19**	-,018	,051
8 Pragma								1	,106*	-,020
9 Mania									1	,295**
10 Agape										1

** Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie)

* Korelacja istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie)

Przedstawione w Tabeli 4 wyniki analizy korelacyjnej pomiędzy stylami miłości, a podskalami Kwestionariusza Satysfakcji Seksualnej wykazują dodatni oraz istotny statystycznie związek pomiędzy: stylem miłości Eros a poziomem ogólnym satysfakcji seksualnej, stylem miłości Eros a poziomem satysfakcji seksualnej wynikającej z bliskości, stylem miłości Eros a poziomem satysfakcji seksualnej wynikającej z pieśczozy oraz stylem

miłości Eros a poziomem satysfakcji seksualnej wynikającej z seksu. Przedstawione w Tabeli 4 wyniki analizy korelacyjnej pomiędzy stylami miłości, a podskalami Kwestionariusza Satysfakcji Seksualnej wykazują ujemny oraz istotny statystycznie związek pomiędzy: stylem miłości Ludus a poziomem ogólnym satysfakcji seksualnej oraz stylem miłości Ludus a poziomem satysfakcji seksualnej wynikającej z bliskości.

4. Dyskusja i podsumowanie

Celem niniejszego badania było zweryfikowanie właściwości psychometrycznych polskiej adaptacji kwestionariusza Love Attitudes Scale: Short Scale służącego do pomiaru sześciu następujących stylów miłości: Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape (Hendrick i in., 1998). Ocena właściwości psychometrycznych została przeprowadzona na drodze kilku etapów. Pierwszym krokiem było przeprowadzenie tłumaczenia przy współpracy z trzema niezależnymi od siebie osobami biegle posługującymi się językiem polskim oraz językiem angielskim, to jest: psychologiem, studentem psychologii oraz jednym anglistą. Następnie wykonano analizę czynnikową eksploracyjną. Wykazała ona, że podobnie jak w wersji oryginalnej polska adaptacja zawiera sześć podskal – Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape. Kolejnym krokiem było przeprowadzenie confirmacyjnej analizy czynnikowej, która potwierdziła uzyskaną w analizie czynnikowej eksploracyjnej strukturę. Reasumując, uzyskane wyniki analizy czynnikowej eksploracyjnej oraz confirmacyjnej analizy czynnikowej polskiej adaptacji kwestionariusza Love Attitudes Scale: Short Scale potwierdzają zgodność z wartościami psychometrycznymi oryginalnej wersji kwestionariusza.

Polska wersja Love Attitudes Scale: Short Scale (Skrócona Skala Postaw Wobec Miłości) jest narzędziem rzetelnym, które może być wykorzystywane w badaniach naukowych. Świadczą o tym uzyskane wyniki miar rzetelności, to jest Alfa Cronbacha oraz Omega McDonalda (Nunnally i Bernstein, 1994; Hulin i in., 2001 za: Ursachi i in., 2015; Daud i in., 2018).

Zadowolające wyniki otrzymano także w przypadku oceny trafności zewnętrznej poprzez przeprowadzenie korelacji metodą r-Pearsona pomiędzy podskalami Skróconej Skali Postaw Wobec Miłości, a podskalami zawartymi w Kwestionariuszu Stylów Przywiązania, Kwestionariuszu Satysfakcji Seksualnej, Skali Samooceny Rosenberga oraz Kwestionariuszu Dobrostanu. Uzyskane wyniki potwierdzają trafność zewnętrzną polskiej wersji kwestionariusza The Love Attitudes Scale: Short Form jednocześnie wykazując zgodność z przeprowadzonymi dotychczas badaniami uwzględniającymi powyższe zmienne (Levy i Davis, 1988; Hill i in., 2015; Mallandain i Davies, 1994; Kanemasa i in., 2004; Özer i Tezer, 2008).

Polska literatura psychologiczna dotychczas poświęciła stosunkowo niewiele miejsca badaniom związanym z miłością za pomocą kwestionariuszy, które są stworzone lub zaadaptowane w oparciu o aktualny stan wiedzy z zakresu psychometrii. Adaptacja Love Attitudes Scale: Short Scale jest niewątpliwie ważnym krokiem, aby wspomnianą przestrzeń wypełnić, umożliwiając tym samym głębsze poznanie istoty miłości oraz sposobów okazywania ich. Jednocześnie możliwe staje się dokładniejsze poznanie cech, które mogą warunkować określone postawy i zachowania przejawiane w miłości.

5. Ograniczenia badań

Przedstawione powyżej badanie posiada pewne ograniczenia. Należy zwrócić uwagę na aspekt wieku osób badanych. W świetle roku, w którym została opracowana wersja oryginalna kwestionariusza, wiek osób badanych (młodzi dorośli) mógł przełożyć się na sposób rozumienia i interpretacji treści pytań. Wiek osób badanych mógł również przełożyć się na uzyskany wynik wskaźników rzetelności – alfa Cronbacha jest w stanie przyjmować różne wartości w różnych grupach wiekowych (Taber, 2018). Wśród ograniczeń badania należy także zaznaczyć przeprowadzenie ich w formie online, jednak ten sposób gromadzenia danych pozwala zebrać dużą ilość odpowiedzi tym samym ograniczając możliwość analizy opartej na przypadkowych odpowiedziach. Warto także podkreślić, że forma ta staje się coraz popularniejszą formą przeprowadzania badań. Kolejnym z ograniczeń badania może być stan wiedzy psychologii na temat miłości. Mimo trwających od wielu lat prób scharakteryzowania miłości oraz prób zbadania jej, miłość w ujęciu psychologicznym nadal jest swego rodzaju – choć znanym – to jednocześnie bliżej nieokreślonym w kontekście definicji uczuciem. W związku z tym należy jednocześnie zwrócić uwagę na niewielką ilość narzędzi psychologicznych służących do pomiaru miłości przystosowanych do polskich uwarunkowań kulturalnych – nie sprzyja to możliwościom zbadania jej w wyczerpująco rzetelny sposób. Co istotne, również poza granicami Polski psychometryczne podejście do istoty miłości jest dopiero rozwijane.

Mimo przedstawionych powyżej ograniczeń można jednak uznać Skróconą Skalę Postaw Wobec Miłości za narzędzie mogące być wykorzystywane w badaniach naukowych, a także za dobrą bazę do

pracy nad dalszym rozwojem sposobu postrzegania miłości w psychologii jak i za dobrą podstawę do pracy nad nowymi, psychometrycznymi sposobami pomiaru miłości.

Bibliografia

- Bakhtiari, E., Hosseini, S., Arefi, M., Afsharinia, K. (2019). Causal model of extramarital affairs based on attachment styles and early maladaptive schemas: mediating role of marital intimacy and love styles, *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*, 7, 245-258. <https://doi.org/10.30699/ijhehp.7.2.245>
- Bilge, U., Tezer, E. (2008). Love attitude styles as the predictors of positive and negative affect, *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3, 19-29.
- Cassepp-Borges, V. (2021). Should I stay or should I go? Relationship satisfaction, love, love styles and religion compatibility predicting the fate of relationships, *Sexuality & Culture*, 25(3), 871-883. <https://doi.org/10.1007/s12119-020-09798-2>
- Clausen, G.T. (2022). *Love and Death in Plato's Symposium, In Philosophy of Love in the Past, Present, and Future*. Routledge.
- Khidzir, N.Z., Ismail, A.R., Abdullah, F.A. (2018). Validity and reliability of instrument to measure social media skills among small and medium entrepreneurs at Pengkalan Datu River, *International Journal of Development and Sustainability*, 7, 1026-1037.
- Domagała, E. (2009). Miłość drogą do Piękna-Dobra-Prawdy, czyli o Platonowskiej metafizyce miłości, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio I: Philosophia-Sociologia*, 77-95.
- Ellis, F. (2017). *Schopenhauer on love, The Oxford Handbook of Philosophy*. Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, F. (2021). *Schopenhauer on the Delusions of Erotic Love, Louvain Studies*, 44(3), 235-251.
- Fromm, E. (2004). *O sztuce miłości*. Poznań: Rebis.
- Gómez-López, M., Viejo, C., Ortega-Ruiz, R. (2019). Well-being and romantic relationships: A systematic review in adolescence and emerging adulthood, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(13), 2415, 1-31. <https://doi.org/10.3390/ijerph16132415>
- Hendrick, C., Hendrick, S.S., Dicke, A. (1998). The love attitudes scale: Short form, *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 147-159. <https://doi.org/10.1177/0265407598152001>
- Hendrick, S.S., Hendrick, C. (2019). Measuring love. In *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures, American Psychological Association*, 219-232 <https://doi.org/10.1037/0000138-014>
- Janeczek, P., Lesiewicz, P. (2020). Rozumienie miłości przez młodych dorosłych wychowanych w rodzinach pełnych i niepełnych, *Zeszyty Studenckiego Ruchu Naukowego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach*, 29(1), 49-58.
- Jankowska, M. (2010). Miłość jako najpełniejszy sposób wyrażania siebie, *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 3, 30-44.
- Jaworska, I., Lubiejewski, P., Wójtowicz, N. (2019). Formy okazywania miłości a komunikacja interpersonalna u młodych dorosłych, *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 37(1), 95-108. <https://doi.org/10.34766/fetr.v1i37.39>
- Kanemasa, Y., Taniguchi, J., Daibo, I., Ishimori, M. (2004). Love styles and romantic love experiences in Japan, *Social Behavior and Personality: an international journal. Scientific Journal Publishers*, 32, 265-281. <https://doi.org/10.2224/sbp.2004.32.3.265>
- Karandashev, V. (2022). Adaptive and Maladaptive Love Attitudes, *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 16(2), 158-177. <https://doi.org/10.5964/ijpr.6283>
- Karaś, D., Ciecuch, J. (2019). Polska adaptacja kwestionariusza dobrostanu (psychological well-being scales) Carol Ryff. *Roczniki Psychologiczne*, 4, 815-835. <https://doi.org/10.18290/rpsych.2017.20.4-4pl>
- Kozakiewicz, A., Izdebski, Z., Mazur, J. (2022). The Measurement of Love: Psychometric Properties and Preliminary Findings of the Short Love Scale (SLS-12) in a Polish Sample, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(20), 13269. <https://doi.org/10.3390/ijerph192013269>
- Lee, J.A. (1977). A typology of styles of loving, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3, 173-182. <https://doi.org/10.1177/01461672770030020>
- Lee, J.A. (1973). *Colours of love: An exploration of the ways of loving*, Ontario: New Press.
- Levy, M.B., Davis, K.E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: Their relations to each other and to various relationship characteristics, *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 439-471. <https://doi.org/10.1177/0265407588054004>
- Łaguna, M., Lachowicz-Tabaczek, K., Dzwonkowska, I. (2007). Skala samooceny SES Morrisa Rosenberga – polska adaptacja metody. *Psychologia Społeczna*, 4, 164-176.
- Mallandain, I., Davies, M.F. (1994). The colours of love: Personality correlates of love styles, *Personality and Individual Differences*, Elsevier, 17, 557-560. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)90092-2](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)90092-2)
- Matysiak-Błaszczak, A., Błasiak, A., Ratajczak, Ł., Ściupider-Młodkowska, M., Zychowicz, M., Gałtarek, I., Jankowiak, B. (2020). Relacje dziecka z rodzicami. (W:) K. Sikorska-Krauze, M. Klichowski (red.), *Pedagogika dziecka: podręcznik akademicki*, 287-318. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Meskó, N., Zsidó, A.N., Láng, A., Karádi, K. (2021). Sex and relationship differences on the Short Love Attitude Scale: Insights from the Hungarian adaptation, *Sexuality & Culture*, 25, 1249-1272. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09830-z>
- Michalska, M.M., Czerwiński, S.K., Lowder, A.H., Jonason, P.K. (2023). Feeling low and lonely: Personality traits, love styles, and social rejection, *Personality and Individual Differences*, 204, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.112068>
- Oravec, Z., Dirsmith, J., Heshmati, S., Vandekerckhove, J., Brick, T.R. (2020). Psychological well-being and personality traits are associated with experiencing love in everyday life, *Personality and Individual Differences*, 153, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109620>
- Plopa, M. (2017). Kwestionariusz Satysfakcji Seksualnej, *Forum Psychologiczne*, 4, 519-543. <https://doi.org/10.14656/PFP20170401>
- Plopa, M. (2017). *Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych*, Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

- Raffagnino, R., Puddu, L. (2018). Love styles in couple relationships: a literature review, *Open Journal of Social Sciences*, 6(12), 307-330. <https://doi.org/10.4236/jss.2018.612027>
- Rys, M. (2016). Miłość jako podstawa wspólnoty małżeńskiej. Ujęcie psychologiczne. (W:) I. Grochowska, P. Mazanka (red.), *Szczęśliwe małżeństwo i rodzina*, 57-74. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW.
- Salayani, F., Ebrahimabad, M.J. A., Tabatabaei, K.R., Rougoush-ooee, R.A. (2020). Mediating role of loving styles in the relationship between personality characteristics and marital satisfaction, *Journal of Psychology*, 23-40.
- Shahovisi, S., Goodarzi, M., Ezatpour, E.E. (2019). A comparison between attachment styles and love styles in couples raised in divorce and normal families, *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 6(4), 80-89. <https://doi.org/10.29252/shenakht.6.4.80>
- Soares, L., Cruz, O., Oliveira, F., Lucas, C.V., Neto, F. (2020). Psychosocial predictors of love satisfaction among college students from Madeira, *Journal of Relationships Research*, 11(6), 1-8. <https://doi.org/10.1017/jrr.2020.4>
- Sternberg, R.J. (1997). Construct validation of a triangular love scale, *European Journal of Social Psychology*, 27, 313-335. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199705\)27:3%3C313::AID-EJSP824%3E3.0.CO;2-4](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199705)27:3%3C313::AID-EJSP824%3E3.0.CO;2-4)
- Taber, K.S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education, *Research in Science Education*, 48, 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Tenhouten, W. (2021). Climbing, and falling off, Plato's ladder of love: The emotions of love and of love's undoing. (In:) *International handbook of love: Transcultural and transdisciplinary perspectives*, 101-121, Springer.
- Ursachi, G., Horodnic, I.A., Zait, A. (2015). How Reliable are Measurement Scales? External Factors with Indirect Influence on Reliability Estimators, *Procedia Economics and Finance*, 20, 679-686. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00123-9](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00123-9)
- Van Prooijen, J.-W., Van der Kloot, W.A. (2001). Confirmatory analysis of exploratively obtained factor structures, *Educational and Psychological Measurement*, 61(5), 777-792. <https://doi.org/10.1177/00131640121971518>
- Wojciszke, B. (1994). *Psychologia miłości*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Xia, Y., Yang, Y. (2019). RMSEA, CFI, and TLI in structural equation modeling with ordered categorical data: The story they tell depends on the estimation methods, *Behavior Research Methods*, 51, 409-428. <https://doi.org/10.3758/s13428-018-1055-2>
- Xia, M., Chen, Y., Dunne, S. (2023). What makes people feel loved? An exploratory study on core elements of love across family, romantic, and friend relationships, *Family Process*, 1-32. <https://doi.org/10.1111/famp.12873>
- Yoo, G., Joo, S. (2022). Love for a marriage story: the association between love and marital satisfaction in middle adulthood, *Journal of Child and Family Studies*, 31(6), 1570-1581. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-02055-6>
- Yoshino, K. (2020). Inseparability of self-love and altruistic love: PA Sorokin and E. Fromm, *Human Arenas*, 3(1), 38-51. <https://doi.org/10.1007/s42087-019-00093-7>
- Zeigler-Hill, V., Britton, M., Holden, C.J., Besser, A. (2015). How will I love you? Self-esteem instability moderates the association between self-esteem level and romantic love styles, *Self and Identity*, 14(1), 118-134. <https://doi.org/10.1080/15298868.2014.960445>